

- Kan bli vanskeligere å drive kritisk journalistikk

Aftenpostens sjefredaktør Trine Eilertsen advarer: Prisbelønt journalistikk kunne ikke vært laget om offentlighetsloven endres slik regjeringen foreslår.

Vegard Venli

Regjeringen vil stoppe folk fra å få kunnskap om eksistensen av interne dokumenter. Åpner for hemmelighold av 13.000 avvik om vold, svarer Eilertsen.

En avgjørelse i regjeringens forslag om å endre offentlighetsloven er et steg nærmere å være klar. Forrige uke gikk høringsfristen ut, og listen er ikke kort over dem som har hatt sitt å si om det omdiskuterte forslaget.

Departementets oversikt viser at hele 293 høringsuttalelser er kommet inn.

Et ferskt eksempel på et dokument som aldri vil havnet på en offentlig postliste om regjeringen får det som den vil, er habilitetsvurderingen av statsråd Ola Borten Moe (Sp).

Kunnskapsdepartementet mente han ikke var inhabil da han ga et styrelederverv til en «gammel bekjent». Selv har han har hemmeligstemplet notatet som organinternt.

Vedtatt regjeringens forslag, ville dokumentet heller ikke blitt journalført.

- Det er en grunn til at vi har disse reglene. Det er nettopp for å fange opp når det skjer ting i maktens korridorer som offentligheten skal kunne kontrollere, sier Grunde Almeland (V).

Han er sterkt kritisk til regjeringens forslag. Venstre er nå blant flere partier på Stortinget som vil stoppe forslaget.

Det samme har en samlet norsk presse bedt om.

- Sterkt kritisk. «Aftenposten er sterkt kritisk til forslaget», skriver sjefredaktør Trine Eilertsen i sin høringsuttalelse. Her ber hun regjeringen stoppe hele forslaget.

Regjeringen skriver i sitt forslag at de ikke vil at folk skal få kunnskap om «eksistensen av organinterne dokumenter».

Men nettopp kunnskapen om slike interne dokumenter som

Fakta. Dette er saken

→ Justisdepartementet vil at «organinterne dokumenter» ikke lenger skal måtte journalføres. Dermed vil de heller ikke være synlige i postlistene.

→ Forslaget betyr at ingen lenger kan kreve å få vite at organinterne dokumenter finnes, slik som i dag.

→ Departementet mener selv at forslaget ikke vil svekke allmennhetens informasjonstilgang. De mener i stedet at dagens praksis, hvor man må journalføre, kan føre til oppmerksomhet og debatt om den pågående interne korrespondansen, og at det kan gi forventninger om et bestemt resultat i saken og hindre fri meningsutveksling.

Regjeringen nå vil skjule fra postlistene har stått sentralt i flere prisbelønte Aftenposten-saker.

Sjefredaktøren nevner disse eksemplene:

→ For eksempel dokumenterte avisen 13.000 tilfeller av vold ved norske sykehjem i 2019. Undersøkelsene baserte seg på innsyn i nettopp interne avviksmeldinger.

→ Under pendlerbolig-avsløringene dokumenterte avisen at Riksrevisjonen gjennom flere år hadde latt være å kontrollere Stortingets administrasjon. Det var et organinternt dokument hos Riksrevisjonen som avdekket hvorfor.

→ Innsyn i interne dokumenter var viktig for debatten om regjeringens inngrepene i koronatiltak. Innsyn i de interne dokumentene viste hva som skjedde bak lukkede dører.

Dersom journalistene ikke får vite om interne notater går det til syvende og sist ut over leserne, ifølge redaktøren.

- Endringene vil gjøre det vans-

🔍 **Sjefredaktør Trine Eilertsen mener regjeringens forslag om mer hemmelighold vil gjøre det vanskeligere å drive kritisk journalistikk.**

Foto: Vidar Ruud, NTB

Vi trenger mer åpenhet, ikke mindre

Andreas Unneland, SV

keligere å drive kritisk journalistikk på forvaltningens saksbehandling og gi pressen svakere rammevilkår for å utføre sitt samfunnsoppdrag, advarer hun i høringsuttalelsen.

Eilertsen tar til orde for at det i stedet bør bli obligatorisk å journalføre organinterne dokumenter. I dag er det valgfritt.

Her står partiene: Aftenpostens kartlegging på Stortinget viser at hverken Rødt, Venstre, SV eller MDG støtter forslaget. Dette sier partiene:

Rødt:

- Det er meningsløst å gå videre med en lovendring som er så til de grader slaktet i høringsrundene. Hvis regjeringen skal lytte til høringsinnspillene, har den ikke annet valg enn å trekke forslaget, sier fungerende Rødt-leder Marie Sneve Martinussen.

Venstre:

- Retten for vanlige folk til å kikke myndighetene i kortene er avgjørende for et liberalt demokrati. Når regjeringen foreslår å

svekke loven bør det lyse store varselskilt, sier Ingvild Wethrus Thorsvik.

- Regjeringen burde heller vurdere lovendringer som vil snevre inn muligheten for å kunne bryte offentlighetsloven med overlegg, fremfor å foreslå at det skal bli lettere å skjule viktige dokumenter fra offentligheten, sier hun.

SV:

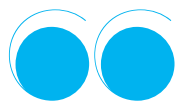
- Får ikke offentligheten engang vite at sentrale dokumenter eksisterer, forringer det muligheten for en åpen og kritisk samfunnsdebatt, sier justispolitisk talsperson i SV Andreas Unneland.

- Vi trenger mer åpenhet, ikke mindre, sier han.

MDG:

- Det er uforståelig for meg at regjeringen bruker tid på å fremme dette forslaget og lar være å stille til debatt om det, sier Ingrid Liland (MDG).

- En viktig bærebjelke i demokratiet er at de med makt og den offentlige forvaltningen kan ettergås av pressen og sivilsamfunnet.

Etter vårt syn vil forslaget bidra til å sikre den frie, interne meningsutvekslingen i organet på en bedre måte enn i dag

Statens helsetilsyn

Hverken Arbeiderpartiet, Sentertpartiet, Høyre, Frp eller KrF har villet svare Aftenposten på hvor de står i saken.

Pressetopper advarer. Listen med høringssvar er lang, og flere stiller seg svært kritiske til forslaget.

Ytringsfrihetsorganisasjonen Norsk Pen skriver i sitt svar at forslaget er grunnleggende udemokratisk og at plikten til å sikre informasjons- og ytringsfrihet bør veie tyngre enn hensynet til hva myndighetene selv måtte mene er mest praktisk.

Også flere presseorganisasjoner advarer mot forslaget konsekvenser. Både Norsk Journalistlag (NJ), Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Fagpressen er svært kritiske.

Nylig rykket ti redaktører ut med et kraftig varsku.

«Forslaget om å endre offentlighetsloven vil gjøre pressens vilkår dårligere - og være et tilbakeslag for åpenhet som ikke kler landet vårt i 2023», skriver de.

Fakta. Høringssvar

FOR

Kriminalomsorgsdirektoratet

«Selv om det bør være en høy terskel for unntak fra innsynsretten, antar vi at dette ikke i like stor grad gjør seg gjeldende for en journalinnføring, da det etter lovens ordning uansett vil være adgang til å gjøre unntak for organinterne dokumenter. KDI kan heller ikke se at forslaget vil medføre en videre unntaksadgang da det i alle tilfeller skal vurderes mer offentlighet.»

Statens helsetilsyn

«Vi er enig i at hensynene bak unntaket for organinterne dokumenter også gjør seg gjeldende for journalopplysninger om slike dokumenter, og at unntaksbehovet for henholdsvis interne dokumenter og journalopplysninger om slike dokumenter må ses i sammenheng. Etter vårt syn vil forslaget bidra til å sikre den frie, interne meningsutvekslingen i organet på en bedre måte enn i dag.»

Helse sørøst RHF

«Helse sørøst RHF mener at det å legge til rette for allmennhetens innsyn bidrar til å løfte frem problemstillinger som også kan være viktig og nyttig for organet selv at blir belyst. Samtidig er det behov for å kunne ha en fri og åpen dialog i pågående prosesser internt i organet for å bidra til god kvalitet i produktet som utarbeides. I avveiningen mellom slike kryssende hensyn er det derfor etter vårt syn gode grunner til å kunne skjerme organinterne dokumenter mens arbeidet med disse er i prosess.»

MOT

Den norske UNESCO-kommisjonen

«Den norske UNESCO-kommisjonen vil understreke den grunnleggende betydningen for norsk offentlighet og demokrati av at mediene kan utøve rollen sin som en kritisk og uavhengig kontrollør av det offentlige. Manglende åpenhet er selve oppskriften på svekket tillit til staten. Den norske

UNESCO-kommisjonen deler derfor bekymringene til Norsk Presseforbund og mener forslaget vil føre til mindre innsyn og svekke klageretten over avslag i organinterne dokumenter.»

Advokatforeningen

«Advokatforeningens hovedsyn er at forslaget er svakt begrunnet og at dets konsekvenser - som dels er mangelfullt utredet av departementet - vil være en betydelig svekkelse av den offentlighet i forvaltningen som forutsettes i Grunnloven § 100 og som muliggjør både kontroll med forvaltningen og en opplyst offentlig debatt om forvaltningens maktutøvelse. Advokatforeningen fraråder å gjennomføre forslaget.»

Norges institusjon for menneskerettigheter

«Generelt kan det hevdes at ytringsfriheten bedre ivaretas om også organinterne dokumenter journalføres, enn om det ikke skjer. Samtidig kan det være grunner til å unnlate journalføring, slik det anføres i høringsnotatet. Det må altså skje en avveining. Etter NIMs oppfatning må det foreligge en meget god begrunnelse for å velge løsninger som ikke ivaretar ytringsfriheten på beste måte. Høringsnotatet inneholder etter NIMs syn ikke en tilstrekkelig analyse av de virkningene den foreslåtte ordningen vil ha.»

Nav oppryddingen

«Hadde dette lovforslaget vært gjeldende rett i de årene Nav skandalen utviklet seg, er det ikke sikkert at skandalen ville blitt avslørt og beklaget ... Lovforslaget sikrer staten mot ubehagelig innsyn (hvis det blir vedtatt) i tillegg til at staten slipper billig unna alle feil og lovstridige handlinger den gjør mot egne og andre lands innbyggere i kommende skandaler.»

IKA Kongsberg

«IKA Kongsberg ser alvorlig på Justisdepartementet sitt ønske om å svekke innbyggernes rettigheter til fordel for en mer avslappet arbeidshverdag i forvaltningen.»